VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC DỰ ÁN TRONG DẠY HỌC HỌC PHẦN "TÍCH HỢP GIÁO DỤC MÔI TRƯỜNG TRONG DẠY HỌC CÁC MÔN TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI"

Đinh Thị Tuyết
Trường Đại học Hạ Long

Tóm tắt: *Dạy học dự án là một phương pháp dạy học trong đó người học thực hiện nhiều nhiệm vụ khác nhau, có sự kết hợp giữa lý thuyết và thực hành, có tạo ra các sản phẩm có thể giới thiệu. Trong học phần "Tích hợp giáo dục môi trường dạy học các môn Tự nhiên và Xã hội", dạy học dự án là phương pháp đem lại hiệu quả. Bài báo này trình bày việc vận dụng phương pháp dạy học dự án trong một nội dung cụ thể của chương trình.*

Từ khóa: *dạy học dự án, giáo dục Tiểu học, phương pháp dạy học, giáo dục môi trường*

APPLYING PROJECT-BASED LEARNING IN THE COURSE "INTEGRATED ENVIRONMENTAL EDUCATION IN TEACHING NATURAL AND SOCIAL SCIENCES"

Dinh Thi Tuyet
Ha Long University

Abstract*: Project-based learning is an instructional method in which learners engage in a variety of tasks, integrating theory with practice, and producing tangible outcomes that can be presented. In the course "Integrated Environmental Education in Natural and Social Sciences," project-based learning proves to be an effective approach. This paper discusses the application of project-based learning in a specific content area of the curriculum.*

Keywords*: project-based learning, elementary education, teaching methods, environmental education.*

Nhận bài: 20/02/2025 *Phản biện: 22/03/2025* *Duyệt đăng: 26/03/2025*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, việc triển khai các phương pháp giảng dạy phù hợp với yêu cầu của xã hội và xu thế toàn cầu là rất quan trọng. Nghị quyết số 50-NQ/TW, ban hành tại Hội nghị Trung ương 5 khóa XII vào năm 2020, về "Chương trình hành động thực hiện Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII" đã nêu rõ mục tiêu "*Nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo, chuyển mạnh phương thức đào tạo từ kiến thức sang năng lực, chú trọng phát triển toàn diện các phẩm chất, năng lực của người học, đặc biệt là các kỹ năng thiết yếu như kỹ năng làm việc nhóm, tư duy sáng tạo, giải quyết vấn đề và khả năng thích ứng với sự thay đổi"* (Ban Chấp hành Trung ương Đảng, 2020). Đây chính là một trong những yếu tố quan trọng để nâng cao chất lượng giáo dục trong giai đoạn hiện nay. Để thực hiện mục tiêu trên, phương pháp dạy học dự án đã được chứng minh là một phương pháp hiệu quả. Phương pháp này không chỉ giúp người học tích lũy kiến thức mà còn phát triển các kỹ năng quan trọng như làm việc nhóm, giải quyết vấn đề và tư duy phản biện, từ đó nâng cao chất lượng giáo dục.

Việc áp dụng dạy học dự án trong học phần "Tích hợp giáo dục môi trường trong dạy học các môn Tự nhiên và Xã hội" sẽ góp phần thực hiện mục tiêu của Nghị quyết số 50, khi giúp học sinh, sinh viên vận dụng lý thuyết vào thực tiễn, từ đó phát triển năng lực giải quyết vấn đề và khả năng sáng tạo, chuẩn bị tốt hơn cho công việc và cuộc sống sau khi ra trường.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm về dạy học dự án

Có nhiều quan niệm khác nhau về phương pháp dạy học dự án. Trong phạm vi bài viết, tác giả đồng thuận với khái niệm: Phương pháp dạy học dự án là một phương thức dạy học, trong đó người học dưới sự chỉ đạo của giáo viên thực hiện một nhiệm vụ phức hợp mang tính thực tiễn, với hình thức làm việc nhóm là chủ yếu. Nhiệm vụ này được thực hiện với tính tự lực cao trong toàn bộ quá trình học tập, tạo ra những sản phẩm có thể trình bày, giới thiệu.

2.2. Quy trình tổ chức thực hiện dạy học dự án

Phương pháp dạy học dự án có thể tiến hành theo 5 giai đoạn:

Giai đoạn 1: Chọn đề tài và xác định mục tiêu của dự án

Đây là giai đoạn đầu tiên và quan trọng để thực hiện dự án. Trong giai đoạn trên, giảng viên và sinh viên cùng nhau đề xuất, xác định đề tài và mục tiêu của dự án. Dựa trên ý tưởng chủ đề

chung do giảng viên đề xuất, sinh viên có thể lựa chọn các chủ đề nhỏ hơn để nghiên cứu và đặt tên cho dự án. Những sinh viên có cùng ý tưởng sẽ thảo luận để hình thành cụ thể và xác định mục tiêu dự án.

Giai đoạn 2: Xây dựng đề cương, kế hoạch thực hiện

Đây là giai đoạn đòi hỏi tính tự lực cao, cũng là giai đoạn quan trọng quyết định thành công hay thất bại của dự án. Trong giai đoạn này, người học cần xây dựng đề cương và lập kế hoạch triển khai dự án, bao gồm các nội dung như: xác định nhiệm vụ cần thực hiện, phân công công việc cho các thành viên trong nhóm, xác định thời gian hoàn thành từng nhiệm vụ, xác định phương tiện, tài liệu cần thiết, dự kiến sản phẩm đầu ra của dự án. Hoàn thành giai đoạn này, sản phẩm thu được là bản kế hoạch chi tiết của dự án.

Giai đoạn 3: Thực hiện dự án

Ở giai đoạn, người học cần thu thập thông tin, xử lí và tổng hợp thông tin liên quan đến dự án. Quá trình thu thập thông tin có thể thực hiện qua nhiều hình thức như: phỏng vấn trực tiếp các đối tượng liên quan, nghiên cứu tài liệu, sách báo, tranh ảnh, internet, quan sát thực tế. Các công cụ hỗ trợ thu thập thông tin gồm phiếu phỏng vấn, máy ghi âm, máy ảnh,...Sau khi thu thập thông tin, người học cần xử lí, phân tích dữ liệu, thường xuyên trao đổi thảo luận để tập hợp thông tin, giải quyết vấn đề và kiểm tra tiến độ của dự án. Giáo viên đóng vai trò hỗ trợ, kiểm tra và đánh giá tính khả thi của các phương án đề xuất trước khi học sinh thực hiện nhiệm vụ.

Giai đoạn 4: Thu thập kết quả và công bố sản phẩm

Sản phẩm cuối cùng của dự án có thể được trình bày dưới dạng khác nhau, như: bài thuyết trình, biểu diễn, trưng bày triển lãm, powerpoint,...Các nhóm dự án sẽ phân công thành viên tham gia trình bày báo cáo dưới các hình thức khác nhau. Sản phẩm của dự án có thể được trình bày trong lớp, có thể được giới thiệu trước toàn trường, hay ngoài xã hội để tăng tính thực tiễn và ứng dụng của dự án.

Giai đoạn 5: Đánh giá dự án

Sau khi báo cáo, các nhóm sẽ tiến hành tự đánh giá dự án của nhóm mình, đồng thời tham gia đánh giá kết quả của nhóm bạn. Giáo viên sẽ đưa ra nhận xét, đánh giá cuối cùng cả về quá trình thực hiện và sản phẩm của dự án. Quá trình đánh giá có thể dựa trên các tiêu chí như: Mức độ hoàn thành so với kế hoạch ban đầu, tính sáng tạo và hiệu quả của dự án, khả năng hợp tác nhóm, khả năng trình bày và thuyết phục người nghe. Việc đánh giá này sẽ giúp người học rút kinh nghiệm cho những dự án tiếp theo, đồng thời phát triển các kỹ năng làm việc nhóm, giải quyết vấn đề và tư duy khoa học.

2.5. Vận dụng phương pháp dạy học theo dự án trong dạy học học phần "Tích hợp giáo dục môi trường dạy học các môn Tự nhiên và Xã hội"

2.5.1. Đặc điểm chung về học phần "Tích hợp giáo dục môi trường dạy học các môn học về tự nhiên và xã hội"

Học phần "*Tích hợp giáo dục môi trường dạy học các môn học về tự nhiên và xã hội*" là một học phần quan trọng trong chương trình đào tạo sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học, khoa Sư phạm, trường Đại học Hạ Long. Học phần này trang bị cho người học những kiến thức cơ bản về nội dung, vai trò, ý nghĩa của giáo dục môi trường trong các môn học về tự nhiên và xã hội cho học sinh Tiểu học; tích hợp giáo dục môi trường và phương pháp giáo dục môi trường trong dạy học các môn học về tự nhiên và xã hội. Học phần gồm 45 tiết học trên lớp (chủ yếu là lý thuyết kết hợp thảo luận, thực hành) và yêu cầu sinh viên dành 90 giờ tự học tại nhà để nghiên cứu tài liệu, chuẩn bị bài, làm bài tập và thực hiện các hoạt động bổ trợ. Do khối lượng kiến thức lớn, đòi hỏi sinh viên phải chủ động, tích cực trong học tập, phát huy năng lực tự học, tự nghiên cứu để đạt hiệu quả cao. Thời lượng học tập trên lớp còn hạn chế so với yêu cầu của học phần, do đó, giảng viên cần đổi mới phương pháp dạy học, áp dụng các biện pháp và kỹ thuật giảng dạy hiện đại như dạy học dự án, dạy học theo trạm, sử dụng công nghệ số và phương pháp giảng dạy tích cực để nâng cao hiệu quả tiếp thu kiến thức và rèn luyện kỹ năng cho sinh viên.

2.5.2. Vận dụng phương pháp dạy học dự án trong dạy học học phần "Tích hợp giáo dục môi trường dạy học các môn học về tự nhiên và xã hội

Trong dạy học học phần, tác giả sử dụng phương pháp dạy học dự án trong

Chương 1: Môi trường và các vấn đề của môi trường nhằm giúp sinh viên hiểu sâu sắc hơn các vấn đề của môi trường, vai trò của giáo dục môi trường trong dạy học Tiểu học. Qua đó, phát triển năng lực tự học, tư duy sáng tạo, kĩ năng hợp tác nhóm và giải quyết vấn đề. Đồng thời tạo cơ hội để sinh viên vận dụng kiến thức lý thuyết đã học vào thực tiễn giảng dạy, thông qua việc triển khai

các dự án môi trường.

Giai đoạn 1: Chọn đề tài và xác định mục tiêu của dự án

Trong buổi học đầu tiên của học phần, sau khi giảng viên giới thiệu về phương pháp dạy học dự án và mục tiêu của môn học, sinh viên tiến hành thảo luận và đề xuất ý tưởng về các chủ đề liên quan đến giáo dục môi trường. Dựa trên sự tương đồng về mối quan tâm nghiên cứu, sinh viên tự tổ chức thành các nhóm và đăng ký dự án. Kết thúc buổi học, sinh viên đã thống nhất và đăng ký thực hiện năm dự án như sau: 1- Dự án: "Sử dụng ống hút cỏ bảo vệ môi trường"; 2- Dự án: "Viết tiếp cuộc đời rác thải nhựa"; 3- Dự án: "Em yêu môi trường xanh"; 4- Dự án: " Khu phố văn minh", 5- Dự án: "Hành động vì môi trường xanh".

Giai đoạn 2: Xây dựng đề cương, kế hoạch thực hiện

Dựa trên các dự án đã đăng ký, các nhóm tiến hành xây dựng kế hoạch thực hiện dự án nhằm đảm bảo tính khả thi và hiệu thi. Kế hoạch bao gồm các nội dung sau:

1-Xác định mục tiêu: Dự án *"Sử dụng ống hút cỏ bảo vệ môi trường*" hướng đến việc giảm thiểu rác thải nhựa thông qua việc sử dụng ống hút làm từ cỏ bàng; Dự án "*Viết tiếp cuộc đời rác thải nhựa tập trung vào tái chế, tái sử dụng rác thải nhựa để tạo ra các sản phẩm hữu ích*...).

2- Nội dung cụ thể của dự án: Các nhóm xây dựng các hoạt động cụ thể như tuyên truyền, thu gom rác, tái chế, thiết kế sản phẩm thân thiện với môi trường. Ví dụ, dự án "*Viết tiếp cuộc đời rác thải nhựa*" có thể thực hiện thu gom nhựa tái chế tại trường học, sáng tạo sản phẩm từ rác thải và tổ chức trưng bày)

3- Phân công nhiệm vụ cho từng thành viên: Các thành viên sẽ đảm nhận các vai trò như nghiên cứu, thiết kế sản phẩm, truyền thông, tổ chức sự kiện. Trong dự án "Khu phố văn minh", một số thành viên có thể khảo sát ý kiến người dân, trong khi thành viên khác chịu trách nhiệm kết nối với chính quyền địa phương để hỗ trợ triển khai hay dự án "Viết tiếp cuộc đời rác thải nhựa" sẽ có tiểu ban nội dung, tiểu ban tổ chức sự kiện, tiểu ban sáng tạo- thiết kế sản phẩm, tiểu ban hậu cần...)

4- Chọn phương pháp thu thập thông tin: Khi thực hiện một dự án nghiên cứu, việc lựa chọn phương pháp thu thập thông tin cần phù hợp với mục tiêu, nội dung và điều kiện thực tế. Các nhóm có thể sử dụng phương pháp quan sát, khảo sát (bảng hỏi, phỏng vấn), nghiên cứu tài liệu hoặc thực nghiệm để thu thập dữ liệu liên quan đến dự án.

Sau khi các hoàn thành đề cương và kế hoạch thực hiện, giảng viên tổ chức seminar để các nhóm trình bày, thảo luận và phản biện. Trong buổi làm việc này: các nhóm sẽ giới thiệu dự án, tự đánh giá thuận lợi, khó khăn có thể gặp phải trong quá trình triển khai, trong khi các nhóm khác đặt câu hỏi, đưa ra góp ý nhằm làm rõ vấn đề, giúp nhóm thực hiện có góc nhìn đa chiều hơn về dự án của mình. Sau khi lắng nghe phần trình bày và thảo luận, giảng viên sẽ tổng hợp, phân tích các ý kiến, đưa ra nhận xét và định hướng điều chỉnh để đảm bảo dự án có tính khả thi và hiệu quả cao nhất. Buổi seminar giúp các nhóm hoàn thiện dự án, nâng cao kỹ năng tư duy phản biện và làm việc nhóm.

Giai đoạn 3: Thực hiện dự án

Sau khi hoàn thiện đề cương, các nhóm triển khai dự án theo từng bước để đạt mục tiêu đề ra, tập trung vào 3 hoạt động chính:

1- Tổ chức tuyên truyền và nâng cao nhận thức: Tổ chức ngoại khóa, trò chơi, trưng bày sản phẩm tái chế rác thải nhựa và hướng dẫn cách tái chế rác thải hiệu quả,...

2- Triển khai các hoạt động thực tế: Liên hệ nhà cung cấp, phân phối thử nghiệm ống hút cỏ tại quán nước; tiến hành thu gom và tái chế rác thải nhựa thành các sản phẩm hữu ích như hộp bút, lược đồ, đèn học..., thiết kế trang phục từ rác thải nhựa, dọn dẹp rác, đặt thêm thùng rác công cộng, tổ chức ngày hội trồng cây xanh....

3- Đánh giá và điều chỉnh: Theo dõi tiến độ, ghi nhận kết quả đạt được, thu thập phản hồi, họp nhóm điều chỉnh kế hoạch, đánh giá tác động và tổng hợp dữ liệu báo cáo.

Giai đoạn 4: Thu thập kết quả và công bố sản phẩm

Sau khi hoàn thành quá trình triển khai, các nhóm dự án tiến hành thu thập kết quả, tổng hợp dữ liệu và báo cáo sản phẩm đầu ra. Quá trình này nhằm đánh giá mức độ hoàn thành mục tiêu đề ra, tác động của dự án và chuẩn bị cho việc công số sản phẩm. Hoạt động thu thập kết quả có thể được tiến hành bằng việc quan sát và ghi chép tác động, đo lường cụ thể số lượng sản phẩm tái chế, mức độ giảm thiểu rác thải, số lượng người tham gia hoạt động cộng đồng, tỷ lệ thay đổi hành vi của đối tượng hưởng lợi), lấy ý kiến phản hồi từ người tham gia dự án, cư dân địa phương, giáo viên và học sinh để đánh giá mức độ tác động của dự án, tổng hợp hình ảnh, video, biểu đồ thống kê,

báo cáo kết quả. Sản phẩm cuối cùng của dự án có thể được trình bày dưới nhiều hình thức khác nhau, tùy thuộc vào tính chất và mục tiêu cụ thể của từng dự án như: bài thuyết trình, trưng bày sản phẩm, video tuyên truyền, sự kiện, tổ chức tiết học tích hợp... Ví dụ, sản phẩm đầu ra của dự án "Em yêu môi trường xanh" có thể là lớp học không rác, sản phẩm tái chế, góc xanh, hoạt động ngoại khóa về tái chế rác thải nhựa. Hay trong dự án "Khu phố văn minh", sản phẩm đầu ra không chỉ dừng lại ở việc tạo ra một tuyến phố sạch sẽ, mà còn hướng đến việc xây dựng một môi trường sống xanh, bền vững và có sự tham gia tích cực của cộng đồng. Cụ thể, sản phẩm có thể bao gồm: tuyến phố sạch đẹp, không rác thải; trồng cây xanh hai bên đường; bảng tuyên truyền, nội quy khu phố văn minh; sự kiện nâng cao nhận thức cộng đồng (buổi tuyên truyền về phân loại rác, hạn chế sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần, cuộc thi vẽ tranh, sáng tác khẩu hiệu về môi trường); mô hình giám sát và duy trì tuyến phố xanh – sạch- đẹp (tổ tự quản để kiểm tra, nhắc nhở người dân thực hiện đúng cam kết, ứng dụng công nghệ trong giám sát môi trường).

Giai đoạn 5: Đánh giá dự án

Sau khi các nhóm trình bày kết quả đạt được, giảng viên và các nhóm khác sẽ đưa ra nhận xét và đánh giá về: Mức độ hoàn thành mục tiêu; Tính sáng tạo và khả năng ứng dụng; Hiệu quả và tác động xã hội; Kỹ năng làm việc nhóm và tổ chức thực hiện. Song song với quá trình đánh giá tập thể, mỗi sinh viên thực hiện báo cáo cá nhân để tự đánh giá vai trò và đóng góp của bản thân trong dự án, bài học rút ra, khó khăn và cách khắc phục, định hướng phát triển cá nhân. Trên cơ sở đánh giá toàn diện, giảng viên và các nhóm tiến hành tổng kết và đề xuất hướng phát triển tiếp theo về quy mô, cải tiến và mở rộng dự án.

III. KẾT LUẬN

Phương pháp dạy học dự án đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng dạy và học nói chung, đặc biệt trong các học phần tích hợp giáo dục môi trường. Phương pháp này không chỉ giúp sinh viên tiếp thu kiến thức hiệu quả mà còn góp phần phát triển những kĩ năng quan trọng như: tư duy sáng tạo, kỹ năng làm việc nhóm, quản lý thời gian và khả năng giải quyết vấn đề - những kỹ năng thiết yếu trong bối cảnh xã hội hiện nay. Để áp dụng dạy học dự án hiệu quả, giảng viên cần chuẩn bị kỹ nội dung dự án, liên kết chặt chẽ với các môn học, và phân chia nhiệm vụ phù hợp với sở thích, khả năng của sinh viên. Bên cạnh đó, giảng viên cũng cần theo dõi, hỗ trợ và điều chỉnh kịp thời cho sinh viên trong suốt quá trình thực hiện dự án. Khi được triển khai đúng cách, phương pháp dạy học dự án không chỉ giúp sinh viên làm chủ kiến thức mà còn phát triển kỹ năng thực tế, chuẩn bị tốt cho công việc sau khi ra trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Dự án Việt – Bỉ (2010), *Dạy và học tích cực. Một số phương pháp và kĩ thuật dạy học*, Nxb Đại học Sư phạm.

2. Trịnh Văn Biểu, Phan Đồng Châu Thủy, Trịnh Lê Hồng Phương (2011), *Dạy học dự án – Từ lí luận đến thực tiễn,* Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm thành phố Hồ Chí Minh số 28 (tr.3 - 12).

3. Nguyễn Thị Kỳ (2023), *Sử dụng phương pháp dạy học dự án trong dạy học Học phần Vệ sinh và phòng bệnh cho trẻ mầm non cho sinh viên ngành Giáo dục mầm non*, Trường Đại học Vinh, Tạp chí Thiết bị giáo dục (tr. 306 – 308),

4. Nguyễn Lăng Bình, Đỗ Hương Trà, Nguyễn Phương Hồng, Cao Thị Thặng (2010), *Dạy và học tích cực – Một số phương pháp và kĩ thuật dạy học,* Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.

5. Nguyễn Thị Lan Phương (2016), *Sử dụng phương pháp dạy học theo dự án (PROJECT -BASED LEARNING) nhằm nâng cao ý thức tự chủ trong học tập của sinh viên không chuyên: Thực trạng và giải pháp,* Báo cáo hội nghị - hội thảo Khoa học Quốc gia.